

Валентина Орехова

КНИЖКОВА КОЛЕКЦІЯ ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА ПАЩЕНКА У ФОНДАХ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ М. А. ЖОВТОБРЮХА ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Творець книги – автор, творець її долі – суспільство.

Віктор Гюго

Особливої уваги у фондах бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка заслуговує книжкова колекція Володимира Олександровича Пащенко (1947–2010), званого українського педагога, який 18 років очолював Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (нині національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка), відомого вченого в галузі релігієзнавства та педагогіки вищої школи, доктора філософських наук, професора, дійсного члена Академії педагогічних наук України, культурного і громадського діяча. Університетській бібліотеці цю колекцію влітку 2010 року передала родина В. О. Пащенко після його відходу в засвіти. Нині вона містить понад 600 примірників книг, а також архів рукописів. На книгах є екслібрис: зображення храму, над яким світить сонце, унизу – зображення лева, палаючої свічі та розкритої книги, з написом «EX.LIBRIS В. Пащенко».

Академік В. О. Пащенко – автор численних наукових розвідок з історії релігії, православної церкви за радянської доби. Опублікував він понад

400 праць, з-поміж яких – 8 авторських і 8 колективних монографій. Глибоко досліджуючи питання релігієзнавства, В. Пащенко зібрав значну колекцію тематичних видань.

Цілком зрозуміло, що найкраще в ній представлена література з богослов'я, історії церкви, релігієзнавства, філософії, історії України. Окреме місце відведено науковому доробку й самого вченого – його цінним дослідженням із релігієзнавства, як-от *Державна політика щодо православної церкви в Україні (1917–1922 рр.)*. Полтава, 1992. 87 с.; *Держава і православ'я в Україні: 20–30 роки ХХ століття*. Київ, 1993. 187 с.; *«Ніч минула, а день наблизився...»*: *Держава і православ'я в Україні: 20-ті роки ХХ століття*. Київ, 1994. 168 с.; *Греко-католики в Україні (від 40-х років ХХ ст. до наших днів)*. Полтава, 2002. 616 с.; *Православ'я в новітній історії України: в 2 ч.* Полтава, 1997. Ч. 1. 354 с.; 2001. Ч. 2. 736 с., а також навчальний посібник *Національні традиції державотворення в нарисах з історії політичної та релігійної*. Полтава, 2000. 158 с.

Часто Володимир Олександрович і сам дарував книги університетській бібліотеці, на окремих його працях чи-

таємо надписи: «Читачам бібліотеки на добру згадку. В. Пашенко» (Пашенко В. О. «Ніч минула, а день наблизився...»: Держава і православ'я в Україні: 20-ті роки ХХ століття. Київ, 1994. 168 с.), «Бібліотеці інституту з найкращими побажаннями від автора» (Пашенко В. Свобода совісті в Україні: Міфи і факти 20–30-х років. Київ, 1994. 250 с.»).

Окрасою книжкової колекції вченого є видатна пам'ятка української релігійної культури «Острозька Біблія». Це перевидання, яке побачило світ у м. Львові 2006 року за сприяння Благодійного фонду «Книга». У ньому вперше подано український переклад Острозької Біблії, яка вишла друком 1581 року старослов'янською мовою. Український текст опрацював і підготував ієромонах архимандрит др. Рафаїл (Роман Торконяк).

У книгозбірні містяться й інші видання Біблії: *Біблія або Книга Святого письма Старого й Нового заповіту: із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена [І. Огієнком]. Київ: Укр. біблійне т-во, 1993. 958 с.+296 с.; Біблія або книги Святого письма Старого й Нового завіту: із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. Київ, 1995. 959 с.+296 с.; Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового завета: канонические: в рус. переводе с паралельными местами. Москва, [1995]. 292 с. Зацікавляють читачів і репринтні видання, як-от *Библейская энциклопедия. Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. 768 с.: ил.*, куди ввійшли понад п'ять тисяч пояснень понять, які трапляються в книгах Святого письма. Вона проілюстрована 240 цікавими гравюрами Юліуса Шнорр фон Карольсфельда. Текст енциклопедії друкується в сучасній редакції за виданням «Иллюстрирована полная популярная Библейская энциклопедия», виданим архимандритом Никифором 1891 року в Москві. Приверне увагу і *Библейская энциклопедия. Репринт. изд. 1891. Ленинград: Издание Свято-Троице-Сергиевой Лавры, 1990. 902 с.**

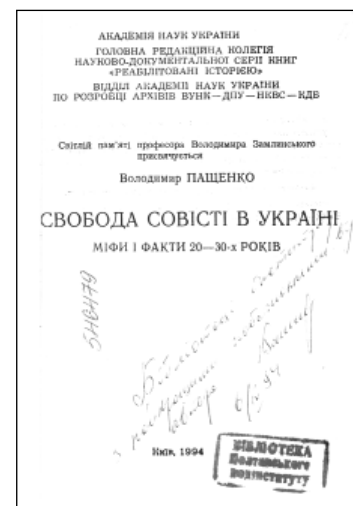
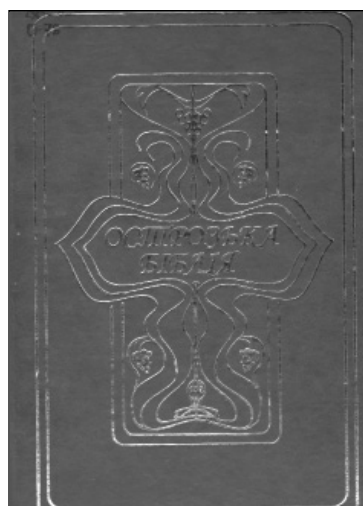
Історичні дослідження в колекції В. Пашенка представлені працями М. Аркаса, М. Грушевського, М. Карамзіна, В. Ключевського, М. Костомаро-

ва, І. Огієнка, Н. Полонської-Василенко, С. Соловйова, О. Субтельного, Д. Яворницького та інших.

Володимир Олександрович активно займався педагогічною діяльністю, то й міститься в ко-

лекції значна кількість видань із педагогіки, питань освіти, проблем вищої школи. Знаходимо тут рідкісні книги про відомих педагогів Антона

Макаренка та Григорія Ващенко, життя яких тісно пов'язане з полтавським педагогічним вишем. Ідеться, зокрема, про праці, які видав у Марбурзі (Німеччина) відомий макаренкознавець Гетц Хілліг – «Береги себя!!!»: *переписка Г. С. и А. С. Макаренка с сыном (1927–1939 гг.) / Марбургский ун-т;*

сост.: С. Невская, Г. Хиллиг. Марбург, 2001. 256 с.; Макаренко в год «Большого террора» / Гётц Хиллиг. Марбург, 1998. 200 с.; *Метаморфозы Г. Г. Ващенко: дополнит. штрихи к портрету украинско-*

го ученого, которому не удалось выйти из тени А. С. Макаренко / Гётц Хиллиг, Николай Окса. Марбург, 2000. 68 с.

Щирі та дружні взаємини двох ректорів Полтавського педагогічного – Івана Андрійович Зязюна (очолював виш 1975–1990) та Володимира Олександровича Пащенко (очолював виш 1990–2008) – засвідчують такі автографи: «Дорогому Володимиру Олександровичу з щирою приязню на згадку про наші спільні роки праці в Полтавському педагогічному інституті. 30.10.1997» (Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ, 1997. 302 с.); «Дорогому Володимиру Олександровичу Пащенко, моєму колезі і побратимові по спільній роботі в Полтавському педагогічному інституті, з любов'ю і найкращими побажаннями від автора. 11.01.01.» (Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : науково-метод. посіб. Київ, 2000. 312 с.).

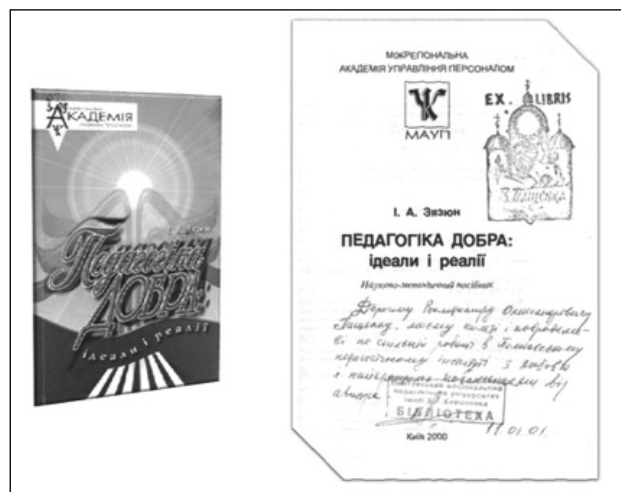
Упродовж останніх років життя Володимир Олександрович зосереджував свою увагу на дослідженні художнього набутку видатного українського письменника Олесея Гончара, передовсім світоглядних аспектів його творчості. Наслідком цього стало видання монографії *Гончарова правда про духовність і церкву. Полтава: АСМІ, 2006. 360 с.* Зрозуміло, що колекція вміщує видання, якими користувався автор, а саме такі: *Погрібний А. Г. Олесь Гончар: нарис творчості. Київ, 1987; Вінок пам'яті Олесея Гончара. Спогади. Хроніка. Київ, 1997. 453 с. : іл. – з автографом дружини*

письменника Валентини Данилівни Гончар: «Глибокошановному Володимиру Олександровичу з прихильністю Душі. Валентина Гончар. 19.10.2007»; монографію відомого мовознавця Валентини Галич *Олесь Гончар – журналіст, публіцист, редактор: еволюція творчої майстерності. Київ, 2004* – із таким надписом: «Глибокошановному Володимиру Олександровичу з побажанням Добра і Світла, з надією на майбутню співпрацю. В. М. Галич. 01.07.08».

Тут є і перше видання епістолярної спадщини класика української літератури Олесея Гончара *Гончар О. Т. Листи / упоряд. : В. Д. Гончар, Я. Г. Оксюта; передм. В. О. Яворівського; вступ. слово Я. Г. Оксюти; післямова Р. М. Лубківського. Київ, 2008*, на якому упорядник та автор вступного слова Яків Оксюта надписав: «Шановному Володимиру Олександровичу Пащенко з побажанням всього світлого, доброти, чим була багата творчість незабутнього Олесея Гончара. Яків Оксюта. 15.06.2008,

с. Суха».

Валентина Гончар на Всеукраїнських Гончарівських читаннях, присвячених 90-річчю Олесея Гончара, подарувала В. Пащенкові свою книгу спо-

мінів про письменника – *Гончар В. Я повен любові... (Спомини про Олесея Гончара). Київ, 2008* і висловила прихильність до вченого такими словами: «На творчі успіхи Володимирові Олександровичу від В. Гончар. Сердечно В. Гончар».

На особливу увагу заслуговує літературознавча праця доктора філологічних наук, професора, нині ректора Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Миколи Івановича Степаненка, присвячена творчості

Олеся Гончара: *Публіцистична спадщина Олеся Гончара (мовні, навколотовні й деякі інші проблеми)*. Полтава: АСМІ, 2008. 396 с., на якій автор книги зробив надпис: «Вельмишановному Володимирові Олександровичу на рясні майбутні наукові ужинки і з дякою за цікаві розмови про нашого незабутнього Олеся Гончара. М. І. Степаненко».

Володимирові Пащенко дарували книги священнослужителі, письменники, митці, вчені, громадські діячі й залишали на них свої дарчі надписи (провенієнції): митрополит Руснак на своїй книзі *Послання, слова и речи: в 2 т. Т. 1: 1967–1977*. Харків, 1991 зазначив: «На добру згадку вельмишановному Пащенку Володимирові Олександровичу з побажанням йому всещирої помочі Божої в служінню своєму українському народу. М-т Никодим. 10.01.1997 р., м. Запоріжжя.»; єпископ Филип (нині митрополит Полтавський і Миргородський) на книзі ігумені Серафими «Добрий пастырь украинской земли. Київ, 2002» надписав: «Шановному Володимирові Олександровичу на молитовну згадку із найкращими побажаннями. Єпископ Филип. м. Полтава, 25.02.2003».

Привертають до себе увагу й книги з автографами відомих українських письменників: Бориса Олійника – «Володимирові Олександровичу Пащенку з давньою шаную! м. Київ, 15.10.2005» (Олейник Б. Князь тьмы. Открытое письмо Михаилу Горбачёву. Тирасполь: ТИРАС-ИНФОРМ: ТИПАР, 1993); Романа Лубківського – «Високостойному ректорові Володимирові Пащенку – з

чеві дні України, під час яких і ми працювали на нашу велику ідею – ідею української державності. З повагою. Автор. Виборча дільниця № 3, 28.04». (Антипович Ю. Сійте на скелях. Шкіци, вірші, есеї, драми. Полтава, 2004).

Знаний літературознавець, доктор філологічних наук, професор Михайло Кузьмович Наєнко здавна підтримує дружні зв'язки з Полтавським педагогічним університетом: виступав із лекціями перед студентами, брав найактивнішу участь у наукових конференціях, дискусіях, завжди допомагав викладачам порадами й нині цікавиться життям вишу. Він дарував майже всі свої праці. «Вельмишановному Володимирові Олександровичу на довгі творчі літа!» – саме такий надпис залишив учений

почуттями глибокої вдячності. Дорогою для мене є зустріч з Вами під зорею Олеся Гончара. Р. Лубківський. 15.03.2007» (на збірці віршів *Пелюстка вогню*, Київ, 2006); Івана Перепеляка – «Дорогому Володимирові Олександровичу Пащенку. Від серця – І. Перепеляк» (низка збірок поета); письменника і журналіста Юрія Антиповича – «Володимирові Олександровичу Пащенку на згадку про помаран-

на виданні *Інтим письменницької праці: з лекції про специфіку літературної творчості*. Київ, 2003. 280 с.

Із «глибокою вдячністю за підтримку та найкращими побажаннями» ділилися з Володимиром Олександровичем своїми науковими та творчими доробками викладачі університету Л. Л. Бабенко,

Н. Ф. Баландіна, А. М. Бойко, З. О. Валюх, О. А. Гнізділова, М. В. Гриньова, Б. В. Год, Н. Ю. Дем'янюк, В. М. Закалюжний, П. А. Кравченко, Г. О. Кудряшов, Г. С. Левченко, В. І. Мацапура, В. Ф. Моргун, О. О. Нестуля, Т. І. Ніколашина, О. М. Ніколенко, В. Я. Ревегук, В. П. Титаренко та ін.

Академік Володимир Пашенко сформував свою наукову школу, проблематика якої сконцентрувалася на дослідженнях історії православ'я та його різноманітних розгалужень. Доброю традицією стало те, що й учні та послідовники (Ю. В. Волошин, А. М. Киридон, П. В. Киридон, Р. А. Сітарчук, О. П. Лахно) дарували нові праці своєму керівникові – з дарчими надписами: «Дорогому вчителю і порадинику Володимирі Олександровичу Пашенку з найкращими побажаннями добра і творчої наснаги» (Волошин Ю. *Українська православна церква в роки нацистської окупації: 1941–1944 рр. Полтава, 1997. 127 с.*); «Із вдячністю за допомогу та підтримку! Від учня» (Лахно О. *Церковна опозиція євангельських християн-баптистів в Україні (1940–1980-ті роки). Полтава, 2009. 288 с.*); «Шановному Володимирі Олександровичу – своєму науковому керівникові – з повагою і вдячністю від автора» (Сітарчук Р. А. *Адвентисти сьо-*

мого дня в українських землях у складі Російської імперії (друга половина XIX століття – 1917 рік). Полтава, 2008. 324 с.)

Разом із книгами родиною було передано книгозбірні й рукописи В. О. Пашенка, з-поміж яких – неопублікована монографія «Олесь Гончар у тоталітарній системі», яка нині видана вишем і широко презентується; чернетки публікацій, зокрема: «Міжправославний конфлікт в Україні. Хроніка подій ювілейного року», «Православні традиції в творчості І. Котляревського», «Олесь Гончар за духовну свободу людини», «Проблеми загальнолюдських цінностей у романі „Собор“ Олесь Гончара», «Олесь Гончар на захисті духовних світлин краю», «Ярослав Галан і церква», «Неоголошена війна, або Правда про покутників мовою фактів» тощо; лист-подяка від в. о. керуючого справами Київської Патріархії прот. О. Кислашка за надіслані дві книжки В. Пашенка – *Свобода совісті України. Міфи і факти 20–30-х років. Київ, 1994* та «*Ніч минула, а день наблизився...*»: держава і православ'я в Україні: 20-ті роки XX століття. Київ, 1994. Архів ученого ще потребує ретельного вивчення та опрацювання.

За тематикою книги в колекції В. О. Пашенка різноманітні – з медицини, мистецтвознавства, техніки, художня література (є з-поміж них і закордонні видання), що свідчить про різнобічні інтереси їхнього власника. Нині ця колекція зберігається у фонді рідкісних і цінних видань, активно використовується в навчальному та науковому процесі.

Тепле слово подяки висловлюємо родині за подаровану книжкову колекцію академіка Володимира Олександровича Пашенка, яка істотно збагатила духовну скарбницю університету і разом із тим дає змогу науковцям, викладачам, краєзнавцям, студентам глибше пізнати унікальну постать ученого, адже є невід'ємною частиною його творчої біографії і важливим джерелом вивчення різних аспектів його багатогранного життя.

